

Εκδήλωση της 31ης Αυγούστου : Δημοκρατικός
Σοσιαλισμός. Οι προοπτικές των δυνάμεων της
Αριστεράς και ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην
Ευρώπη του 2000.

.....

Σύντροφε Λιονέλ,
Κυρίες και Κύριοι,
Σύντροφοι και Συντρόφισσες,

Οι ραγδαίες εξελίξεις στα τέλη του αιώνα μας έχουν
υποβαθμίσει σχεδόν το σύνολο των προβλημάτων
που απασχολούσαν το σοσιαλιστικό Κίνημα
παλαιότερα. Όμως κεντρικό μέλημα της
σοσιαλδημοκρατίας και των δυνάμεων της
Κεντροαριστεράς, παραμένει και σήμερα η
διαμόρφωση μιας συνεχώς όλο και πιο δίκαιης
οργάνωσης της κοινωνίας. Αυτό σημαίνει: Πώς
διαπλέκουμε και διασφαλίζουμε, τη λογική της

παραγωγικότητας στο χώρο της αγοράς με τη λογική της αλληλεγγύης στον κοινωνικό χώρο. Με ποια καινούργια εργαλεία μπορούμε να πετύχουμε τον εξανθρωπιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας μας στον οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό τομέα. Θα σταθώ σε ορισμένα κρίσιμα ζητήματα:

Είναι σαφές ότι τα παραδοσιακά μέσα πολιτικής και δράσεων στην οικονομία, όπως εθνικοποιήσεις, κρατικός παρεμβατισμός, καθολικές κοινωνικές παροχές, δεν μπορούν σήμερα πια να είναι αποτελεσματικά ή να επιφέρουν δίκαια αποτελέσματα. Πρέπει γι' αυτό να περάσουμε από τον άμεσο παρεμβατισμό σε έναν έμμεσο, όπου ένα ευέλικτο επιτελικό κράτος στοχεύει και στη δυναμική λειτουργία των αγορών και στην κατεύθυνση των συνολικών πόρων προς εθνικές, κοινωνικές και οικολογικές προτεραιότητες. Το δίλημμα συνεπώς δεν είναι κράτος ή αγορά, αλλά με ποιο τρόπο ρυθμίζουμε και κατευθύνουμε τον δυναμισμό της αγοράς ώστε αφενός

μεν να λαμβάνονται υπόψη οι ραγδαίες αλλαγές στην παγκόσμια οικονομία, αφετέρου να ανταποκρινόμαστε στην ανάγκη για κοινωνική αλληλεγγύη και οικολογική ευαισθησία.

Δύο ζητήματα αιχμής:

Η ανεργία και το κράτος πρόνοιας. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, οι αλλαγές στις παραγωγικές δομές, η εισβολή των ηλεκτρονικών τεχνολογιών τείνουν στη σημερινή συγκυρία να δημιουργούν ανεργία μεγαλύτερη από την δημιουργία νέων θέσεων που συνεπιφέρουν. Η παραδοσιακά γνωστή συνταγή που συνδυάζει μέτρα για την αναθέρμανση της οικονομίας με μια κοινωνική πολιτική επιδομάτων ανεργίας οδηγεί σήμερα σε μία τεράστια εκροή πόρων, χωρίς όμως ταυτόχρονα οι μηχανισμοί της αγοράς να μπορούν να καλύψουν πολλές κοινωνικές ανάγκες. Το αναποτελεσματικό αυτό σύστημα μπορεί να ξεπεραστεί με μια στρατηγική για

την απασχόληση, όπως αυτή που έχει ξεκινήσει σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Συνεχής κατάρτιση, προσαρμογή των εργαζομένων στις νέες τεχνολογίες, ενίσχυσή τους στην προσπάθεια να αναπτύξουν οι ίδιοι πρωτοβουλίες. Χρειάζεται όμως επίσης να υπερβούμε και την αντίληψη πώς μόνο η αγορά εργασίας δημιουργεί αληθινή απασχόληση.

Να αναγνωρίσουμε δηλαδή ότι η κοινωνική απασχόληση, η απασχόληση σ' έναν «τρίτο» τομέα που δεν θα λειτουργεί με βάση το κέρδος, την γραφειοκρατική ή κρατικίστικη λογική είναι εξίσου χρήσιμη και αναγκαία όσο και η «αγοραία» απασχόληση. Αυτή η κοινωνική απασχόληση θα καλύπτει ανάγκες, ιδιαίτερα στο χώρο της τρίτης ηλικίας, της τοπικής κοινωνίας, της οικολογίας, που αυτή τη στιγμή αγνοούνται. Πρέπει να αντιληφθούμε, να γίνει συνείδηση σ' όλους μας ότι στα τέλη του αιώνα μας η χρήσιμη απασχόληση έχει ένα καινούργιο

περιεχόμενο. Το ορίζουν οι σύγχρονες ανάγκες για έναν καλύτερο τρόπο οργάνωσης της κοινωνίας μας.

Το κράτος **πρόνοιας** όπως το γνωρίσαμε τις τελευταίες δεκαετίες έχει οδηγηθεί σε αδιέξοδα. Η τρέχουσα κοινωνική πολιτική όχι μόνο δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις γεωμετρικά αυξανόμενες ανάγκες του πληθυσμού για ποιοτικές υπηρεσίες στον τομέα της υγείας και της παιδείας αλλά βασισμένη όπως είναι στην αρχή της καθολικότητας των παροχών, δηλαδή οι παροχές πάνε σε όλους ανεξαρτήτως οικονομικής κατάστασης, οδηγεί σε ένα υπερβολικά σπάταλο σύστημα. Ένα σύστημα συγχρόνως άδικο, αφού οι σχετικά εύπορες μεσαίες τάξεις επωφελούνται περισσότερο από ό,τι εκείνες που έχουν πραγματική ανάγκη κοινωνικής στήριξης. Είμαστε κατηγορηματικά αντίθετοι στη δραστική συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας και στη χρησιμοποίηση των εξοικονομούμενων πόρων για τη μείωση των φόρων, όπως θέλει η νεοφιλελεύθερη αντίληψη. Αντίθετα

πιστεύουμε ότι πρέπει να περάσουμε από τη σημερινή άδικη καθολικότητα των παροχών στη δίκαιη επιλεκτικότητα και στη συνέχεια στην γενναιόδωρη επιλεκτικότητα. Μια τέτοια λύση διαφυλάσσει και διανέμει κοινωνικούς πόρους αλλά συνεπάγεται συγχρόνως αναπόφευκτα ριζικές ανακατανομές. Πρέπει να φτάσουμε σ' αυτή την δίκαιη και γενναιόδωρη επιλεκτικότητα για να καταφέρουμε να μειώσουμε τις κραυγαλέες ανισότητες του σημερινού συστήματος, αλλά και για να μπορέσουμε να αναβαθμίσουμε την ποιότητα των κοινωνικών υπηρεσιών γι' αυτούς που πραγματικά έχουν ανάγκη.

Φίλες και φίλοι,

Η συμμετοχή μας στο δίκτυο της παγκόσμιας οικονομίας δεν είναι θέμα επιλογής. Είναι θέμα επιβίωσης με διπλό στόχο: α) Να διαμορφώσουμε συνθήκες ικανοποιητικότερες για τον εαυτό μας, διευρύνοντας το ρόλο μας στον παγκόσμιο

καταμερισμό της εργασίας και β) σε συνεργασία με τους εταίρους μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση να συντελέσουμε στο να διαμορφωθούν οι διεθνείς οικονομικές σχέσεις κατά τρόπο που θ' ανταποκρίνονται σε ορισμένα ανθρώπινα ιδεώδη.

Η ενοποίηση της Ευρώπης είναι μια βασική προϋπόθεση για να περάσουμε σε παγκόσμιο επίπεδο από τον καπιταλισμό-καζίνο σ' ένα πιο ανθρώπινο και εκλογικευμένο σύστημα. Είναι ο τρόπος να επιδιώξουμε ευρύτερες συνολικές λύσεις που θα έχουν στόχο τον έλεγχο της κερδοσκοπίας, τη σταθερότητα των νομισματικών συστημάτων, βιώσιμες αναπτυξιακές πολιτικές στον Τρίτο Κόσμο, προγράμματα επενδύσεων που στοχεύουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η τυχόν αποσύνδεση της χώρας από την πορεία αυτή θα είχε καταστροφικές συνέπειες για την πλειοψηφία του λαού και κυρίως για τα συμφέροντα των οικονομικά αδύνατων τάξεων. Η ισότιμη συμμετοχή μας στην Ε.Ε. αποτελούν τις κύριες

προϋποθέσεις για τον δημοκρατικό εκσυγχρονισμό της ελληνικής κοινωνίας, για τη διασφάλιση μιας ευημερίας που θα διαχέεται όλο και περισσότερο στο σύνολο του ελληνικού λαού, για τη διασφάλιση των εθνικών και ζωτικών μας συμφερόντων.

Η συμμετοχή αυτή στην Ε.Ε. δεν οδηγεί αναγκαστικά στην τυφλή αποδοχή ή μίμηση του ό,τι είναι ξένο, δυτικότροπο, ευρωπαϊκό. Δεν σημαίνει το χάσιμο της εθνικής μας ταυτότητας. Αντίθετα η εθνική μας ταυτότητα θα κινδυνεύσει από έναν τυχόν εθνικό απομονωτισμό ή από ένα οικονομικό και πολιτικό μαρασμό, που όπως έχει δείξει η ιστορία σέρνει μαζί του πάντα τα πιο αρνητικά χαρακτηριστικά του δυτικού πολιτισμού, τον χυδαίο καταναλωτισμό, την εγωκεντρική ατομοποίηση.

Η οικονομική και πολιτική ισότιμη συμμετοχή μας στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης είναι η βασική προϋπόθεση για να εμπεδώσουμε αξίες που

έχουν σήμερα ένα διαπολιτισμικό καθολικό χαρακτήρα όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα το σεβασμό της διαφορετικότητας. Ταυτόχρονα είναι βασική προϋπόθεση για να υπάρξουν συνθήκες πολιτισμικής δημιουργίας, στον τόπο μας σε ευρύτερη απήχηση στον παγκόσμιο χώρο.

Φίλες και φίλοι,

Η σημερινή πολιτική διαπάλη χαρακτηρίζεται περισσότερο από άλλες εποχές, από πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Ενώ άλλοτε στο προσκήνιο κυριαρχούσαν θέματα ανακατανομής του πλούτου και του εισοδήματος ή πολιτειακής οργάνωσης και θεσμών, σήμερα παράλληλα με αυτά έχουν αναδειχθεί θέματα που αφορούν τον τρόπο ζωής, την ποιότητα ζωής. Γιατί σ' αυτά τα θέματα, σ' αυτούς τους χώρους δεν έχουν διαμορφωθεί ακόμη κανόνες παιχνιδιού, κοινά αποδεκτοί κανόνες για να περιορίζουν την εκμετάλλευση, την ανέλεγκτη εξουσία του κεφαλαίου

και την εμπορευματοποίηση. Εδώ είναι τώρα ένα από τα προνομιακά πεδία δράσης των σοσιαλιστών. Στις αντιπαραθέσεις αυτές δεν θα προωθήσουμε τις δικές μας αξίες μόνο με ελέγχους, παρεμβάσεις ή σύγχρονες ανεπτυγμένες θεσμικές ρυθμίσεις, αλλά κυρίως με μία διαφορετική πολιτική για το ρόλο του ατόμου. Όσες περισσότερες ευκαιρίες και δυνατότητες προσφέρουμε στο άτομο, όσο περισσότερο διευρύνουμε τις επιλογές του, τόσο περιορίζουμε τον χώρο του ετεροκαθορισμού του. Για μας κανόνας είναι η επιδίωξη της όσο το δυνατόν μεγαλύτερης ελευθερίας και δυνατότητας αυτοπροσδιορισμού. Να ενισχύσουμε την αυτονομία των πολιτών, να οχυρώσουμε και να ενθαρρύνουμε την πρωτοβουλία και την δημιουργικότητά τους.

Ο καθένας έχει δικαίωμα στην εξασφάλιση ίσων ευκαιριών και ευχερειών για δημιουργική αυτοπραγμάτωση της ζωής του αλλά είναι ταυτόχρονα ενταγμένος σε μια κοινότητα αμοιβαίου σεβασμού και

αμφίδρομης αλληλεγγύης, σε μια κοινωνία πολιτών. Η σύνδεσή του αυτή καθιστά την κοινωνική ευθύνη θεμελιώδες συστατικό στοιχείο κάθε δράσης. Ο δημοκρατικός σοσιαλισμός στηρίζεται στην αυτονομία με ευθύνη. Αυτονομία και ευθύνη είναι για μας τα στοιχεία που μετατρέπουν το άτομο σε πολίτη, την κοινωνία συμβιούντων σε κοινωνία πολιτών.

Η φιλελεύθερη δημοκρατία έχει εδραιωθεί. Έχει πετύχει δηλαδή τη θεσμοποίηση ενός αυθεντικού πολιτικού πλουραλισμού. Όμως η δημοκρατική διάσταση του πολιτεύματος πάσχει. Η δημοκρατική συμμετοχή και αντιπροσώπευση των πολιτών υπονομεύεται ακόμη, άλλοτε λόγω πελατειακών σχέσεων, άλλοτε από λαϊκίστικες αντιλήψεις και πρακτικές προσώπων και πολιτικών φορέων, άλλοτε από την αγκύλωση σε διάσπαρτους θύλακες της κρατικής μηχανής και τέλος από την διαρκή διεκδίκηση οικονομικών συμφερόντων για όλο και μεγαλύτερη επιρροή στη λήψη αποφάσεων.

Υπάρχει ένα έλλειμμα ουσιαστικής αντιπροσώπευσης που πρέπει να το πολεμήσουμε σε όλα αυτά τα μέτωπα. Η συσπείρωση και η εγρήγορση της κοινωνίας αποτελούν κύρια προϋπόθεση για το στόχο αυτό. Γι' αυτό η εμβάθυνση της δημοκρατίας σημαίνει και μια διαρκή ισχυροποίηση της κοινωνίας των πολιτών, δηλαδή των εθελοντικών οργανώσεων που κινούνται σ' ένα χώρο μεταξύ του κρατικοκομματικού και του ιδιωτικού κερδοσκοπικού τομέα.

Πρέπει να ξεπεράσουμε την αντιπαλότητα μεταξύ κόμματος και κοινωνίας των πολιτών. Πρέπει εμείς να πρωτοστατήσουμε, να σπρώξουμε στην αναβάθμιση και στη λειτουργία μιας κοινωνίας πολιτών που θα μπορεί να βάζει φραγμούς στις αποικιοκρατικές ή επεκτατικές τάσεις των κάθε μορφής ισχυρών που δεν έχουν δημοκρατική νομιμοποίηση.

Μια ισχυρή και ισόρροπα επικοινωνιακά οργανωμένη κοινωνία πολιτών μπορεί να είναι σε θέση να

αντισταθεί στους κάθε μορφής αυταρχισμούς στον οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό χώρο.

Σύντροφοι και συντρόφισσες,

Είναι σαφές, ο επαναπροσδιορισμός του κεντροαριστερού οράματος είναι όχι μόνο επιβεβλημένος αλλά και εφικτός. Στις σημερινές κοινωνίες οι θεσμικοί χώροι του οικονομικού, του πολιτικού, του κοινωνικού και του πολιτισμικού έχουν διακριτά όρια γιατί ο καθένας τους έχει τουλάχιστον δυνητικά ιδιαίτερες αξίες που τον χαρακτηρίζουν και αυτόνομες λογικές με τις οποίες λειτουργούν. Απέναντι σ' αυτή την πραγματικότητα, ο νεοφιλελεύθερος λόγος θυσιάζει την αυτονομία όλων αυτών των θεσμικών χώρων στο βωμό της οικονομικής λογικής, του κέρδους και της αγοράς. Η παραδοσιακή Αριστερά αντικαθιστά τον οικονομικό ιμπεριαλισμό με τον πολιτικό ιμπεριαλισμό, δηλαδή τον κρατισμό. Εμείς στοχεύουμε σε μια νέα ισορροπία μεταξύ της αξίας της

παραγωγικότητας και της επιχειρηματικότητας στον οικονομικό τομέα και των αξιών της δημοκρατίας στον πολιτικό, της αλληλεγγύης στον κοινωνικό και της αυτονομίας και αυτοπραγμάτωσης στον πολιτισμικό χώρο. Τα πραγματικά όρια ριζικών αλλαγών για την επίτευξη αυτού του στόχου, αυτής της νέας ισορροπίας είναι πολύ πιο μεγάλα και δημιουργικά απ' όσο ισχυρίζεται εθελουφλώντας η παραδοσιακή Αριστερά, ή επιχειρεί να συγκαλύψει θριαμβολογικά με απλουστεύσεις η νεοφιλελεύθερη Δεξιά.

Στη νέα ισορροπία μεταξύ των τεσσάρων αυτών αξιών μπορούμε να στηρίξουμε τη δημιουργία μιας νέας συλλογικότητας, μιας νέας μορφής αγώνα, μια παράταξη μάχης για να διαμορφώσουμε μια κοινωνία σύμφωνα με τις αξίες μας. Στο κυνικό κήρυγμα του ατομισμού, του οικονομικού εγωισμού, της επιβολής ενός άκρατου οικονομικού ανταγωνισμού στην κοινωνία, η νέα συλλογικότητα αντιτάσσει τις αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης, της κοινωνικής δικαιοσύνης,

του γενικευμένου αμοιβαίου σεβασμού ανάμεσα στους πολίτες. Γι' αυτό και αφορά ένα μεγάλο ρεύμα όχι μόνο πολιτικό, αλλά και ηθικό και πολιτισμικό.

Τη νέα συλλογικότητα θα μπορέσουμε να την διαμορφώσουμε, να την εμπλουτίσουμε και να την ενδυναμώσουμε μόνο μέσα απ' τον διάλογο και τη στενή συνεργασία με τις άλλες δυνάμεις του δημοκρατικού σοσιαλισμού, ιδιαίτερα στην Ευρώπη. Ο σύντροφος L. Jospin είναι ο πολιτικός που με την ιστορία του, την γνώση και την εμπειρία του μπορεί κατεξοχήν να συμβάλλει σ' αυτό τον κρίσιμο προβληματισμό.